

Kerkdienst Janskerk 16 juli 2017

Thema: Eén van hart en één van ziel (Norbertijnen)

Lezing: 1 Kor. 13

Voorganger: Marieke Milder

Inleiding

Norbertus werd in de tweede helft van de elfde eeuw in Genep in het huidige Nederlandse Limburg geboren. Hij leefde in een agrarische samenleving waarin de adel en geestelijkheid de dienst uitmaakten. Wereldlijke en geestelijke macht waren met elkaar verstrengeld. Norbertus was van goede komaf en niets leek een glansrijke carrière binnen de kerk in de weg te staan. Rond het jaar 1115 heeft Norbertus een bekeringsproces doorgemaakt, waardoor hij steeds kritischer kwam te staan tegenover het wereldse leven van veel geestelijken. Norbertus streefde naar een soberder leven zonder privébezit en hij werd een zoeker naar het evangelische leven. Hij had daarbij het eenvoudige en gemeenschappelijke leven dat de apostelen leidden voor ogen. Hij wilde terug naar de oorsprong van een leven waarin alles gemeenschappelijk was, een van hart en een van ziel. Een leven waarin liefde de boventoon voert. Een leven ook, los van wereldlijke en politieke inmenging in het religieuze leven. Norbertus herkende dat verlangen sterk in de regel van Augustinus, vanwege de menselijke maat en het accent dat de regel legt op het handelen uit liefde. Hij stichtte in 1121 een gemeenschap in Prémontré, in het noorden van Frankrijk. Naar deze plaats wordt ook wel gesproken over premonstratenzers in plaats van norbertijnen. De orde legde zich al zeer snel toe op een 'vita mixta', een leven van gebed en contemplatie gecombineerd met zielzorg. Op die manier delen de norbertijnen zowel in spirituele als in praktische zin het leven met anderen. In Nederland zijn de norbertijnen van de abdij van Berne, in Heeswijk, bekend van hun liturgische uitgaven. Wittevrouwen, en alle daarmee samenhangende namen, in Utrecht verwijst naar een voormalig norbertinessenklooster.

Herkennen wij het verlangen van Norbertus naar een leven, een van hart en een van ziel? Hoe ervaren wij de oproep om te handelen uit liefde?

Overweging

Er is een beroemd psychologisch experiment, waarbij een groep mensen verdeeld wordt in blauwogigen en bruinogigen. De ene groep, de bruinogigen, wordt verteld dat zij superieur zijn aan de mensen met blauwe ogen. Gedurende het experiment krijgen zij een respectvollere behandeling en meer privileges. De blauwogigen worden vernederd, en hen wordt steeds opnieuw duidelijk gemaakt dat ze niks kunnen en niks waard zijn omdat ze blauwe ogen hebben.

Het is verbluffend hoe snel beide groepen mensen zelf gaan geloven in de waardeoordelen die hen opgedrongen worden. Ze komen het experiment binnen als weldenkende intelligente mensen, maar al heel snel schieten ze in de rol die hen wordt aangepreft: die van superieure alleskunner, of die van een nitwit die niks kan, niks weet en niks waard is.

De bedoeling van het experiment is te laten zien hoe moeilijk het is om zonder waardeoordelen, zonder vooroordelen naar een ander te kijken. Om niet racistisch te zijn, kortom. En om te laten zien hoe snel mensen die een bevoorrechte positie hebben een voorsprong hebben op de anderen. (Ken je het experiment niet? Kijk dan [dit filmpje op youtube](#).)

Ik vind het een verbijsterend verschijnsel. Ik ga nadenken: wat zou ik zelf doen. Ik wil geen verschil maken in hoe ik mensen benader. Ik denk dat ik dat ook niet doe. Maar zeker weten doe ik het niet. En kijkend naar dat experiment denk ik: volgens mij kan niemand zich hieraan onttrekken. Ik ook niet. En ik ben mijzelf veel te weinig bewust van de voorsprong die ik als witte Nederlander heb op mensen met een kleurtje. er wordt gewoon anders naar je gekeken. en sterker nog, dat doe je, dat doe ik zelf ook, zonder het te willen en zonder het me bewust te zijn.

Had ik de liefde niet, ik zou niets zijn.

Liefde is het centrale woord in de regel van Augustinus. Liefde is een kernwoord in de levenswijze van de Norbertijnen, die zich baseren op de regel van Augustinus.

Maar wat is dat, leven vanuit liefde?

In de brief aan de Korintiërs wordt duidelijk dat het om meer gaat dan het volgen van bepaalde regels. Een paar van die regels lijken trouwens verrassend veel op de geloften van kloosterlingen. Al verkocht ik mijn bezittingen (gelofte van armoede), had ik de liefde niet, het zou mij niet baten. Al gaf ik mijn lichaam prijs (gelofte van kuisheid of zuiverheid), had ik de liefde niet... Toen wij de regel van Augustinus lasen trof ons hoe liefdevol die regels zijn. Bij elke regel wordt gekeken naar de vraag of hij van toepassing is op de mensen die het betreft. Je mag in principe geen persoonlijk eigendom hebben, maar de abt geeft aan ieder wat hij nodig heeft. En wat iemand nodig heeft kan van persoon tot persoon verschillen. De een is afkomstig uit een rijke familie en heeft meer moeite met weinig toe te kunnen dan mensen die arm naar het klooster kwamen. Daarmee wordt, binnen de grenzen van het redelijke, rekening gehouden. En het is belangrijk om voor ogen te houden dat in de feodale samenleving van toen de verschillen tussen rijk en arm veel groter waren dan nu.

Het leven één van ziel en één van hart betekent dat er met liefde wordt gekeken naar ieder individu, dat onderlinge verschillen mogen bestaan, afhankelijk van ieders behoefte en achtergrond, maar dat zij zich allen ten dienste stellen aan de gemeenschap. Op- of neerkijken op een ander is uit den boze. Het leven, de liefde is belangrijker dan de regel.

Het is interessant dit ideaal te leggen naast dat sociale experiment dat draait om het neerkijken op een ander. Om discriminatie, kortom. De bruinogen, die nu op de stoel van de machtigen zitten, herkennen de discriminerende patronen die zichzelf dagelijks ondergaan. Patronen waar de meeste witte mensen geen idee van hebben.

Is het wel mogelijk liefdevol naar een ander te kijken? Of worden wij zo geïndoctrineerd door alle frames die we dagelijks onbewust innemen, dat we ons er niet aan kunnen onttrekken? En wat is het, liefdevol kijken?

Voor mij zit de sleutel in het woord gemeenschap, dat zo belangrijk is in de regel van alle kloosterorden.

De gemeenschap helpt ons om onze eigen visie, onze oordelen en ons gedrag te bij te stellen. De gemeenschap zorgt, of dient te zorgen, voor een liefdevolle bedding waarin ieder mag zijn die hij of zij is, maar waarin ook correcties mogelijk zijn op het gedrag van een individu.

In de regel van Augustinus worden de kloosterlingen opgeroepen verantwoordelijkheid te dragen voor elkaar. Voor ieder individu, en daarmee voor de gemeenschap. Dat is een spannend gebeuren. Het betekent dat je niet alleen kijkt naar wat de ander nodig heeft, maar ook bereid bent de ander te corrigeren. En omgekeerd, bereid bent jezelf te laten corrigeren.

Dat is niet makkelijk. Als je een ander corrigeert weet je niet hoe de ander gaat reageren, en kan het veiliger zijn om het probleem heen te lopen dan iemand aan te spreken. Als iemand jou corrigeert is het een hele exercitie om de suggestie die je geboden wordt dankbaar in ontvangst te nemen en niet als afwijzing van je hele persoon op te vatten.

Misschien heeft het zoeken naar liefde wel te maken met innerlijke ruimte. Ruimte om de ander anders te laten zijn. Ruimte om liefdevol naar jezelf en je eigen feilen en falen te kijken. Ruimte om je te realiseren dat hoe je ook je best doet, je anderen altijd te kort doet. Niet discrimineren, de wereld niet opdelen in mensen die hoger en lager staan is onmogelijk, zo leert mij het sociaal experiment. Het beste wat we dan kunnen doen is onszelf betrappen en een nieuwe poging doen, met ruimte in ons hart, liefde voor onszelf en voor wie we tegenkomen. In de wetenschap dat niemand volmaakt is en we eindeloos liefgehad worden door de Eeuwige, die met ons meetrokt en ons draagt.

De regel van Augustinus is verrassend praktisch en concreet. Het volgende hoofdstukje, over gebed, is ultrakort. Toch is een korte tekst van Augustinus helpend bij het zoeken naar innerlijke ruimte:

mijn hart kent geen rust totdat het rust vindt in u.

Rust zoeken in God betekent voor mij: je leven in handen leggen van de eeuwige. Overgave. De controle loslaten. Van u is de toekomst, uw wil geschiede. Open mijn ogen, schep ruimte in mij, schep in mij een zuiver hart, want alleen kan ik het niet...

Met mildheid kijken naar wat is en het laten zijn. Met liefde zoeken naar wat waarachtig is en waar.
Met aandacht leven, zoekend naar de ruimte om het leven te laten zijn.

Zo moge het zijn.